

MORGONBRIS

TIDNING FÖR DEN

SOCIALDEMOKRATISKA KVINNORÖRELSEN

(8:de årg.)

Utgiven av Socialdemokratiska Kvinnokongressens Verkställande Utskott.

Stockholm 1913, A.-B. Arbetarnes Tryckeri

<p>Nr 10 Oktober</p>	<p><i>Prenumerationspris:</i> 1: 20 pr helt år, 60 öre pr halvt och 30 öre pr fjärdedels år. Lösnummer 10 öre.</p>	<p>Redaktör: Anna Lindhagen.</p>	<p>Morgonbris' expedition: SIGNE SVENSSON, Allm. Tel. 24436, Upplandsgatan 85, 4 tr., Stockholm. Annonser å sista sidorna pris 15 öre pr mm.</p>	<p>1913</p>
--------------------------	--	--------------------------------------	---	-------------

Slaveriet fins kvar.

Bilden här är en framställning i skulptur av den vita slavinna. Konstnären är kvinna, hennes namn är Abastenia St. Leger Eberle. Den har utställts på en stor konstutställning i New-York och åstadkom en verkligt allvarlig diskussion i vita slavhandelsfrågan. Den lär även gjort en kraftig propaganda för razzian med vita slavhandlare i Amerikas storstäder.

Man välsignar varje ny åtgärd som kan skaka på samvetena — de sova i denna fråga en förunderligt djup sömn. Hur kritiseras icke myndigheter och polisväsende när tjuvar, som taga gods och gull, ej bli ertappade. Men hur jämförelsevis litet uppröres samhället över att människor rövas mitt i den s. k. civiliserade världen! Man förstår icke hur det är möjligt. Ej heller förstår man hur det är möjligt att myndigheterna i dessa världsstäder ej kunna få någon sorts bukt med denna gräsliga trafik.

Borde icke polismyndigheterna inträtta sig särskilt bara för att rädda dessa offer, i många fall fullständigt oskyldiga!

Bara detta förfärliga brott mot kvinnorna borde väl det ensamt självfallet komma alla att förstå, att de behöva medborgarrätt för att kunna bli en makt, som icke vilar förrän kvinnohandel ej vidare blir tolererad.

Även skönlitteraturens form för att agitera har dragit uppmärksamheten till sig i ett nyligen utkommet arbete av Eliza-

beth Bobins. Det är historien om två systrar, i vars familj tagit plats en hemlig agent. Vid en resa för denna dem svekligen med sig till Molok. En man där, vars hjärta ej ännu är förhärdad, räddar den äldre systemen. Men den yngre försvinner och är spårlost borta.

DEN VITA SLAVINNAN.

Berättelsen handlar vidare om systemen och hennes trolovades fruktlösa sökande — hon är och förblir borta.

En ung, fullständigt oskyldig flicka offerad åt det mest djävulska ödel. Ej ens i vår gamla föreställning om helvetet ingick något så fasansfullt. Men

Balkankriget kan konkurrera i ohygglighet.

Prostitutionen i vårt land, hur hemska former den än kan taga sig, är dock något jämförelsevis frivilligt.

Mycket göres ju för att den som vill därur skall kunna börja ett nytt liv. Det blir kanske ett liv i svält och umbäranden, så dåligt lönat som ofta kvinnoarbete är. Men hos oss får man väl dock hoppas, att valet ännu står fritt mellan prostitutionsslaveri och nöd.

Vita slavhandlarnas rövade eller bedragna offer hava däremot ingen fri vilja. Deras existens hemlighålles, de hava ingen beröring med den yttre världen, de äro levande begravda.

Och våra svenska flickor äro visst icke skyddade. Även hit nå agenterna, som draga dem ut i världsstäderna — så mycket farligare för främlingar, som ej kunna språket.

Kampen mot vita slavhandeln måste bli en världsörelse. Av alla tecken att döma blir den det också. Varje land borde ej blott hava enskilda sammanslutningar som verkade — hos oss hava vi »Vaksamhet» — utan officiella kommissioner borde tillsättas för att arbeta utan återvändo tills denna oerhörda skamfläck på västerländsk civilisation är utplånad.

Att nå dit kan ock hvar och en medverka genom att skapa opinion, genom att försöka hindra att unga kvinnor låta locka sig ut utan att veta vilka platser de få, genom att arbeta för kvinnornas samhällsinflytande.

A. L.

Vad som göres för att sänka våra levnadsomkostnader.

Att tiderna äro dyra — det är ett påstående, som så ofta upprepas att till slut tänker man knappast på vad det egentligen innebär. Det har blivit ett slaguttryck och nästan mist sin valör. Men de finnas dock, som känna den hårda sanningen i detta påstående och mer än andra drabbas av den, nämligen husmödrarna och framför allt arbetarklassens husmödrar. Att vara husmor i våra dagar är sannoligen ingen lätt uppgift alla gånger, isynnerhet som den hushållskassa, varmed en arbetarhustru rör sig, i regel är mycket begränsad. Det gäller för henne att vara praktisk och sparsam ända till ytterlighet om hon skall få debet och kredit att gå ihop. Kött och ägg förekommer inte ofta på hennes matsedel, natursmöret har hon bytt ut mot margarin, kaffet blandar hon upp med något slags surrogat o. s. v. i den stilen. Och vintertid åtminstone uppta icke heller grönsaker någon vidare stor post i hennes hushållsbudget. Och vad skall hon för övrigt göra? Nästan var vecka står det en notis i tidningarna att nu är prisstegring att vänta än å den ena, än å den andra av våra livsförnödenheter. Endast hushållspengarna hålla sig å samma låga nivå, de visa alls inga tendenser att ökas. Det blir att spara och dra in på staten ännu mer och det resulterar i att kosten blir ändå enklare och enformigare. Att laga god mat är ingen konst, då man har fullt upp av ingredienser att ta av, men det är konst att med små medel och billiga omkostnader kunna åstadkomma goda, närande och omväxlande rätter. Och många gånger kan inte arbetarhustrun den konsten. Det är för övrigt mindre att undra på. Hon har sällan varit i tillfälle att lära sig laga mat riktigt, utan vad hon kan har hon vanligtvis lärt sig själv. Och äro hennes kunskaper ibland bristfälliga kan man ej klandra henne därför, ty säkert är, att hon gör så gott hon kan.

Under de senaste åren ha emellertid åtgärder börjat vidtagas från Stockholms stads myndigheters sida, i syfte att söka bidra till en sänkning av våra levnadsomkostnader. Det är också det enda riktiga att kommunen eller staten sörjer för att levnadsvillkoren för deras medborgare och isynnerhet för de fattiga bland dem förbättras och framför allt att dessa icke onödigtvis fördyras. För de försök i ovannämnda riktning som redan gjorts här i Stockholm ha vi bl. a. att tacka vår socialdemokratiska stadsfullmäktigegrupp och i främsta rummet då red. Anders Örne, som, utom det att han tagit initiativet i upplysningsfrågan även sedan tagit en verksam del i det upplysningsarbete, som tack vare de anslagna medlen påbörjats.

Inte var stadsfullmäktiges anslag

synnerligen stort, endast 5,000 kr., men bättre det än ingenting alls. Och denna summa var ju endast avsedd att användas till arbetet för spridandet av upplysning i livsmedelsfrågan bland Stockholms husmödrar genom anordnandet av föredrag, demonstrationskurser o. s. v.

Sedan är det väl att hoppas att staden fortsätter på den inslagna vägen och att resultatet en gång måste bli en sänkning av våra så ohyggligt uppskrivade livsmedelspris.

Redan i våras började den av saluhalls- och slakthusstyrelsen tillsatta kommittén sitt omfattande och viktiga arbete. Kommittén består av 6 personer, nämligen fröknarna Kerstin Hesselgren, Ingeborg Vahlin och Maria Aspman samt red. A. Örne, slakthusdirektör A. Sandeborg och grosshandlare Rosengrén.

Till att börja med tillagades och avprovades å våra skolkök efter särskilda recept sammansatta maträtter av blod, lever, hjärtslag m. m. Så gjordes försök med s. k. provfruar, d. v. s. en del husmödrar åtog sig att med kostnadsbidrag från kommittén tillaga en del av de avprovade rätterna och sedan delge kommittén både sitt eget och de olika hushållsmedlemmarnas omdöme om dem. För att sedan väcka intresset för frågan i så vida kretsar som möjligt bland Stockholms husmödrar anordnades ett 10-tal föredrag. Att uppslaget vunnit anklång framgår bäst därav att dessa föredrag besöktes av så många de olika lokalerna kunde rymma och nästan fler ändå.

Inalles beräknas att mellan 2,500—3,000 husmödrar åhörde föredragen, av vilka de flesta höllos av frkn Gertrud Bergström. Föredragen behandlade naturligtvis frågan om huru vi skola kunna nedbringa våra levnadsomkostnader och säkert var det mer än en husmor som lärde sig åtskilliga sätt att kunna förbilliga sitt hushåll. Därefter togo demonstrationskurserna sin början. De voro tre till antalet och varje kurs omfattade två timmar. Kurserna höllos i de olika församlingarnas skolkök och leddes av skolkökslärarinnor. Varje kurs besöktes av omkring 30 å 35 personer och sammanlagt torde deltagarnas antal ha uppgått till omkring 600. Vid dessa kurser demonstrerades nu tillagningen av de rätter av blod och inälvor, som förut avprovats. Och att den undervisning, som här kom husmödrarna till del, hade ett gott resultat, märktes särskilt därpå, att under den närmaste tiden efteråt konstaterades en livligare efterfrågan å blod t. ex.

Under sommaren gjordes ett uppehåll i arbetet, men nu har det upptagits igen. I år har ju fruktskörden slagit synnerligen väl ut. Och det ser ut som om det varit med tanke härför de demonstrationskurser anordnats, som just avslutats nu i dagarna. Även dessa ha hållits å de olika skolköken och varit besökta av så många som lokalerna kunnat rymma. Meningen med des-

sa konserveringskurser har varit att sprida kännedom om en del billiga metoder att konservera billiga grönsaker och frukt. Man inbillar sig ju att inläggning och torkning av grönsaker o. d. är någonting som är förknippat med så stora kostnader och så mycket besvär att det knappast lönar mödan att göra det. Men har man varit närvarande vid någon av dessa kurser, blir man snart övertygad om motsatsen. Där genomgingos en del recept å olika metoder för inkokning och inläggning, alla avpassade att kunna utföras i även små hushåll, där resurser att anskaffa dyra inkokningsapparater ej finnas. Man fick t. ex. lära sig hur utmärkt det går att använda en vanlig gryta till sterilisering både av frukt och grönsaker och att gasugnen lämpar sig mycket bra till torkning av en del grönsaker. Omkostnaderna för dessa kurser, föredrag m. m. ha emellertid slukat den anslagna summan. Nu har dock slakthus- och saluhallsstyrelsen lagt in en ansökan om ytterligare anslag å två tusen kr. och beviljas dessa medel är det meningen att litet längre fram anordna nya demonstrationskurser i tillagning av billiga kött- och fiskrätter.

Så är det ett annat uppslag som skall sättas i verkställighet, nämligen tillsättandet av hemkonsulenter. Antagligen blir det skolkökslärarinnor som få sig dessa uppdrag anförtrodda och deras arbete skall bestå i att vara husmödrarna till praktisk hjälp. Önskar en husmor vägledning och upplysning på sitt område, har hon endast att vända sig till en hemkonsulent, som på begäran går hem till henne och meddelar henne vad hon önskar lära.

Men kommittén tänker ej slå sig till ro med det arbete som redan utförts. Förslag ha gjorts att för nästkommande år uppta 6,000 kr:s stat för att verksamheten då skall kunna fortsättas. För en fortsatt verksamhet fordras det dock ej endast penningmedel utan framförallt att allmänheten med största möjliga intresse omfattar det arbete som utträttas för att förbilliga våra levnadsvillkor. Och i synnerhet vore det önskvärt, om de som hårdast drabbas av livsmedelsfördyringen och till vilkas nytta dessa åtgärder i främsta rummet vidtagits, nämligen arbetarhustrurna, mera talrikt måtte samlas för att tillgodogöra sig den upplysning, som här bjudes.

Beklagligt nog är det till större delen kvinnor ur de förmögnare klasserna, som, hittills åtminstone, utgjort majoriteten å både föredrag och demonstrationskurser. Kanske det beror på slöhet och likgiltighet från arbetarhustrurnas sida, att de i så hög grad uteblivit, men lika antagligt är också, att det är en fullkomligt omotiverad blygsamhet, som är skulden härtill. Den blygsamheten måste emellertid övervinnas, ty skola de hittills gjorda försöken att minska våra levnadsomkostnader i framtiden åstadkomma något mer positivt resul-

tat, fordras det att husmödrarna bland de bredare lagren särskilt komma till insikt om hur viktig frågan är och i hur hög grad dess lyckliga lösning beror av dem själva.

Anna-Lisa Hansson.

Odlaremötet.

Som ett utslag av den vaknande livaktighet och verksamhetslust, som gör sig så kraftigt gällande inom nutidens Sverge, kan med god grund det nyss avhållna första allmänna odlaremötet betecknas. Inbjudan till detta möte hade utgått från ett femtiotal småbrukare, hemmansägare, trädgårdsmän och agromoner, idel folk med praktisk erfarenhet av svenskt odlareliv, folk som utan hänsyn till politiska meningsskillnader sågo sig i stånd att enas under strävan för sin klass. Trots en del försök i högerpressen att i förväg grumla mötets praktiskt frisinnade karaktär, blev anslutningen betydande, och stämningen under de tre dagar förhandlingarna ägde rum var den allra bästa.

Mötet öppnades den 20 sept. 1913 i Viktoriasalen under ordförandeskap av den bekante småbrukaren, redaktör Anders L:son Kilian. Jordbruksministern, hr Peterson i Påboda, hedrade denna högtidlighet med sin närvaro. Särskild uppmärksamhet väckte den hyllning mötet bragte Tarasjönäsens energiske ödemarksodlare, den i dessa dagar mycket omtalade Elias Salomonsson. Från Norge hade infunnit sig två officiella representanter, ordf. i norska småbrukareförbundet Cock Jensen och lantbrukskonsulent Bjanæs. Danmarks främste man på området, ordf. i det stora danska småbrukareförbundet (50,000-medlemmar), folketingsman Niels Frederiksen, hade infunnit sig jämte georgeistledaren Sophus Berthelsen. Den bekante författaren till boken »Åtta kvällar» — en gripande bekännelseskraft om svenska bondens trångmål — Carl Larsson i By, gav genom sin präktiga hälsningsdikt den officiella ceremonien en välkommen poetisk lyftning.

De sakliga förhandlingarna inleddes genom ett föredrag av prof. Jublin-Dannfelt om de allmänna grundsatserna för jordbrukets ekonomiska föreningsrörelse, varefter den danske representanten Niels Fredriksen redogjorde för småbondeklansens organisation i hans på detta område särdeles framskridna hemland. *Husmansrörelsen* står onekligen som ett mönster för hela världen och torde utan tvivel komma att utöva stort inflytande även på den rörelse i Sverge, som genom detta odlaremöte kommit i gång.

Vid måndagens sammanträde talade Kooperatörens redaktör, fil. kand. Anders Örne om »Det mindre jordbrukets kreditfråga». Den debatt, som skulle ha följt på detta betydelsefulla föredrag, blev hastigt nog avbruten på grund av ett politiserande angrepp, som en debattör fann för gott att rikta mot en

adjungerad ledamot i kommittén för utarbetande av det blivande förbundets stadgar. Borgmästare Lindhagen uppträdde och tillbakavisade energiskt detta klumpiga försök att monopolisera rörelsen för högerns räkning. Församlingen gav tydligt sitt instämmande tillkänna och beslöt övergå till nästa punkt på dagordningen, en debatt om spekulatio- nen i egnehemsjord, inledd av dr Adrian Molin. Efter detta föredrag yttrade sig bl. a. riksdagsmannen greve Raoul Hamilton.

Jämte dessa mera teoretiska förhandlingar bjödos mötesdeltagarna även på mycken gedigen praktisk upplysning. Så hade det anordnats en utfärd med extratåg till Experimentalfältet, där direktör G. Lind instruerade om trädgårdsodling och konservering, dir. Sigurd Rhodin om potatiskultur och dir. Nils Hansson om utfodring av mjölkkor och svin. Till mötets upplysningsverksamhet kan också räknas den intressanta förevisning av Bergianska trädgården, som leddes av amanuensen Erik Lundström, samt besöket på Kooperativa förbundets lokaler. Till slut må nämnas ett längre föredrag under söndagen å Läkaresällskapets lokal av Carl Larsson i By om »Nödvändigheten av organiserad samverkan bland Sverges bönder och jordfolk». Detta föredrag av den framstående »jordfolkets tänkare och skald» kan väntas inom kort utkomma i tryck.

Liksom vid andra kongresser spelade givetvis också här de festliga samkvämen en betydande roll, även om man måste ge denna skara friluftsmän det erkännandet, att de härvidlag visste träffa det gyllene lagom. Bl. a. fick en tesupé, som tidningen Dagens Nyheter låtit anordna på Skansen, ett särdeles lyckat förlopp, såväl genom ett par föredrag, som ej minst genom den påminnelse en talare gav om det outhärliga stöd denna rörelse i stort sett, liksom ock den enskilde jordbrukaren har att söka i den *svenska kvinnan*. Det är hon, som nu i höstens tid bär ansvaret för gårdens skötsel, medan männen i huvudstaden rådslå om ståndets angelägenheter!

Som det fackpolitiska resultatet av detta lyckade initiativ kvarstår det nybildade Sverges odlareförbund, en sammanslutning mellan allt vad jordbrukare heter i syfte att tillvarataga medlemmarnas samfälliga och rättmätiga krav i ekonomiskt och socialt hänseende — bl. a. genom att verka för en rättvis beskattning och undanröjda missförhållanden, som vidlåda det nuvarande systemet. Som förbundets organ antogs tidningen Odlaren.

Av alla tecken att döma har Sverges odlareförbund sett dagen i en lycklig stund.

A. R.

Några intryck från Strand.

De flesta av Morgonbris' läsare känna nog till, att Ellen Key har byggt sig ett hem, kallat »Strand», alldeles intill Vättern vid foten av det vackra Omberg, och att detta hem en gång efter hennes

död skall upplåtas till ett vilohem för arbetande kvinnor.

Hennes tanke är att sex månader av året, från den 1 april till 1 oktober, skola kvinnor ur arbetarklassen under sin semester få vistas där kostnadsfritt samt de andra sex månaderna studerande kvinnor, som vilja i ro läsa på sin examen eller vilka äro i behov av vila.

Tanken till denna storartade gåva har uppkommit hos Ellen Key genom den av henne samt fru Frölander och fröken Amalia Fahlstedt startade sammanslutning av kvinnor ur olika samhällsklasser, som kallas »Tolfterna».

När Tolfterna fyllde 20 år yttrade Ellen Key att hon, medan hon ännu levde, gärna ville se några av Tolfternas äldre medlemmar i sitt hem. Början gjordes i fjol sommar, och i år blev det undertecknads samt en annan kvinnlig partiväns, Augusta Lock, tur.

Söndagen den 3 augusti gävo vi oss i väg. Det härligaste högsommarväder rådde, och att vi kände oss mycket glada är ju helt naturligt. Så ilade snälltåget genom våra vackra bygder. Vid Mjölby fingo vi byta tåg; färden gällde Hästholmens hamn. Där var Ellen Key och hennes stora hund Vild oss till mötes.

Då det blåste duktigt och Vättern gick hög kunde vi ej ro över till Strand, utan fingo gå en bit tillbaka, följande banan; därpå veko vi av till vänster, gingo över en mindre bro, där vi fingo se ett minnesmärke över Sverker I. Vägen gick så förbi en kvarn ned till stranden av den underbart vackra Vättern, vilken vi följde ända fram till Strand.

Visst hade man tänkt att där skulle vara vackert, men så bedårande som det var hade man knappast kunna drömma sig. Och när man tänker att allt detta har åstadkommits på tre år, då tycker man det är beundransvärt. Man förstår vilket oerhört arbete har blivit nedlagt, vilken kärlek och omtanke har fordrats för att få allt så harmoniskt och helgjutet som det verkliga är.

Först själva byggnaden, så vacker utar allt prål, så de omgivande planteringarna gångarna, trapporna ned till sjön, pelarbron, båtbyggnaden och överallt soffor att sitta på, då man riktigt vill njuta av utsikten över Vättern, vilken under de dagar vi vistades där var i ständigt uppor. Dessutom en präktig köksträdgård.

Inomhus är allt lika behagligt, enkelt och praktiskt, men så fint och konstnärligt. Att få vistas i detta hem, få sitta vid den tända lampan och höra Ellen Key läsa högt, det är högtid, ja det är en verklig andaktstund.

En härligare trakt än den, där Strand är belägen, kan man knappast tänka sig, en blandning av skogsbygd, slättbygd och sjö. Den är dessutom en av de äldsta kulturbygder i vårt land. På vägen ned till Alvastra har man anträffat påbyggnader, förskrivande sig årtusenden tillbaka i tiden, och även Alvastra kloster är ju närmare 700 år gammalt.

En dag fick Anna, fröken Keys snälla och glada jungfru, följa oss till Hjässan, den högsta toppen av Omberg, vilken

består av en plåt, varifrån man har en vidsträckt utsikt.

I mitt tycke var vägen upp till Hjäsan utomordentligt vacker. Vid en glänta i skogen bildade granarnas toppar riktiga draperier, skiftande i olika nyanser av grönt, och över detta solguld. På andra sidan vägen växte mindre granar; i dessa hade slingrat sig en skogsvinda med små fina blommor, vilka nådde ända ut i topparna och liknade ljus. Det var utomordentligt vackert, man kunde tro det var klädda julgranar. Vilket tempel kan jämföras med naturens och var skulle människan känna sig ödmjukare än där?

Det vore så mycket att berätta om allt det vi, tack vare vår goda och omtänksamma värdinna fingo se, men varken tid eller utrymme tillåter detta. Jag vill dock nämna Stocklycke jägmästarboställe, som ligger så vackert i skogen med hela byggnaden överväxt av vildvin, kaprifolium samt en annan fin klängväxt. På Stocklycke äng, som på försommaren skall vara härlig i sin blomsterprakt, höllo vi kaffekalas. Oxbåset är en egendomlig klippbildning, stupande ned i Vättern. På vägen dit sågo vi högar av klippblock, kastade huller om buller, vilka voro överdragna av mossa, liknande grön sammet.

Ja, detta är blott i korta drag vad jag såg och vilka intryck jag fick under denna oförgätliga vecka.

Söndagen den 10 augusti återvände vi till Stockholm. På hemfärden besökte vi Vadstena och beågo stadens sevärdheter. Vi sågo även Verner von Heidenstams Naddö, det låg så vackert på en udde i Vättern.

De dagar jag tillbragte vid Strand komma att stå för mitt minne som några av de mest solskeusfyllda i mitt liv.

Amanda Horney.

Gustaf Janson.

Budet om författaren Gustaf Jansons bortgång har sänkt många i sorg. Den stora allmänheten förlorade i honom en av de författare den gärna läste och till fullo förstod. De talrika vännerna begråter förlusten av en sällsynt redbar och livgivande kamrat. Huvudstaden miste i den fallne kämpen en av sina originellaste figurer. En lycklig och harmonisk familj har blivit drabbad oeskrivligt hårt...

Enstämmigt har pressen vid Gustaf Jansons fränfalle erkänt det populära värdet av hans omfångsrika alstring och

med rätta framhållit den förlust Sverges ungdom lidit genom att hans bana avbröts just nu, då han stod i begrepp att skänka oss i romanform ett motstycke till Strindbergs långa rad av historiska dramer. Ingen av våra nu levande författare synes äga de stora betingelser, som förefanns hos Gustaf Janson att bli för den kommande släkten en historisk sagoföreljare av samma höga rang, som i årtionden innehafts av författaren till Fältskärns berättelser, Z. Topelius.

I den tanke, som under intryck av det överraskande dödsbudet framkastades, att vi en gång kunde ha väntat få se Gustaf Janson som svensk Nobelpristagare, ligger en hyllning åt andan i hans alstring, åt kärnan i hans karaktär, åt renheten i hans uppsåt, som han fullt ut är värd. Denna tanke vilar också på en riktig uppskattning av det ryktes omfång han åtnjöt såväl i hemlandet som där ute.

Vid ingången till denna berömmelse rycktes han bort, från planer på stora arbeten, från hängivna vänner, som aldrig förgäves hos denna muntra rese sökte ett klartänkt och tröstande ord, ett stödande handslag, när livet syntes dem för gåtfullt och tungt.

Han som själv var så enkel och föga gåtfull och som löste alla frågor med lätta och praktiska grepp — han står nu för oss outgrundlig, hölj i dödens dok, och ökade för oss mängden av tillvarons gåtor i det han gick bort så snart och lämnade oss ensamma, utan honom.

Integer vitæ...

Helgjutten var du i livet.

Vale carissimè!

Frid över dig, kärel!

Algot Ruhe.

Agitationen.

En omfattande agitation har V. U. lyckats planlägga till i höst över hela landet. V. U. har i första hand naturligtvis vänt sig till kvinnoklubbarna för anordnande av möten, men en del möten komma även att anordnas på nya platser, försävt lokaler kunna erhållas.

Partistyrelsen har förbundet sig bekosta resor och dagtraktamenten till ett visst antal möten, men för att bli i tillfälle utsträcka agitationen betydligt längre än den av partistyrelsen bekostade har V. U. vädjat till klubbarna att efter förmåga bidra till kostnaderna. Denna vädjan har i allmänhet mottagits synnerligen förstående och välvilligt, och resultatet synes bli att, som sagt, agitationen kan bli ganska omfattande.

Att det emellertid finns stort intresse för vårt arbete, därom vittna många av de brev V. U. i dagarna fått mottaga. Så skriver t. ex. en kamrat: »Vi äro annars fattiga nu, som kyrkrättor, men vad gör det bland så många friska viljor». Så skall det låta! Eller en annan: »Vi förstå så väl eder goda mening, att mesta möjliga agitation bör

bedrivas för att väcka intresse för vår idé». En tredje skriver, efter att ha lämnat en del förslag: »Dessa tre före drag bekostas av vår klubb».

Ja, jag kunde nämna ännu en annan klubb, som icke anser sig ha råd att anordna något föredrag för egen räkning, därför att klubben just var i färd med att anordna ett möte vid en närgränsande plats och där bilda en klubb.

Vad ett ordnat och duktigt samarbete mellan klubbarna kan åstadkomma ha vi fått glädjande bevis på från Blekinge och Södermanland, där klubbarna själva åtagit sig ordnandet av agitation och även bekosta densamma.

Det blir varmt om hjärtat när man tänker på och vet, hur oändligt mycket uppoffrande arbete i det tysta, som dock utföres lika väl i den klubben, där man är stark nog och van att hoppas på framgång, som i de klubbar, där motigheter av mångahanda slag kunna pröva medlemmarnas tålamod och där man kanske därför ej har så stor tillförsikt. Vi få hoppas att de blivande mötena skola kunna bli till en uppräckning och giva impulser till förnyade ansträngningar.

Men ett kunna klubbarnas medlemmar göra och det är: *Annonsera mötena väl!*

Det beror ofta på god eller dålig annonsering om mötena bli väl eller mindre väl besökta. Vår tidning Morgonbris bör om möjligt finnas till försäljning vid varje möte. Om den ordinarie upplagan är slutsåld, så kanske något antal ex. kan rekvireras till mötet.

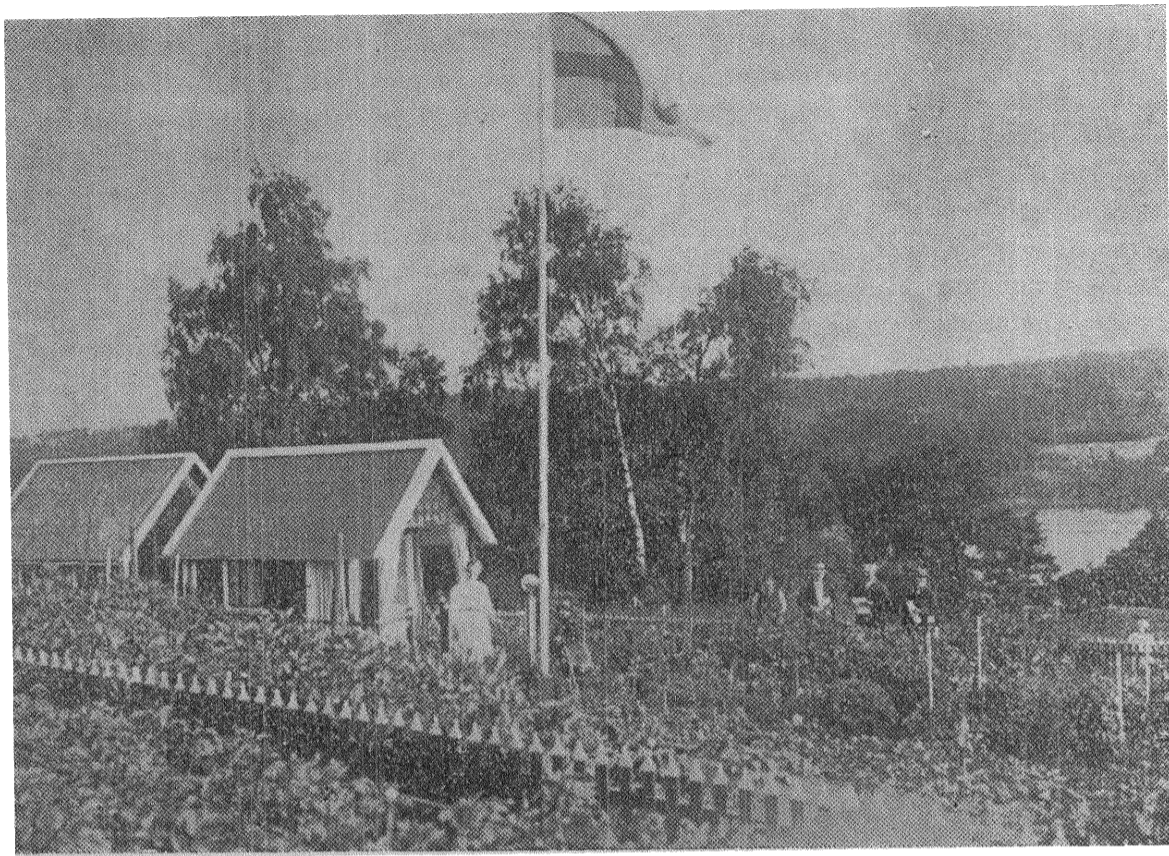
Säkerligen skulle agitationen bland kvinnorna vinna på om vi kunde göra våra möten litet festliga (jag menar inte precis kaffefestliga). Tyvärr kostar ju detta alltid, eller nästan alltid, pengar; men där det låter sig göra är jag viss om att det är fördelaktigt. Vald uppläsning på vers, prosa eller dialoger är gärna hört och ökar ojet och trevnaden samt kan ju ofta åstadkommas av en eller ett par medlemmar.

Som talare komma att medverka: Emma Flood, Ruth Gustafson, Agnes Söderqvist och undertecknad.

Förunderligt nog är det en del klubbar som ännu ej svarat på V. U:s cirkulär. Skulle detta möjligen i något fall bero på att vår skrivelse ej kommit klubben tillhanda, torde anmälan för erhållande av föredrag ofördröjligen insändas.

Med partihälsning för V. U.

Agda Östlund.

Från Eriksdalslundens koloniträdgårdar i Stockholm: En hederspristagares täppa.

Koloniträdgården kan bliva, väl skött, ett riktigt litet lanthem. Alltså: Varje samhälle bör hava koloniträdgårdar.

Daldikter och vandringsvisor

av Karl-Erik Forsslund. Wahlström & Widstrand. 2: 25.

Vill du, jäktade nutidsmänniska, komma en stund riktigt långt bort från dagens ävlan — läs då denna versbok! Mer gripande än någonsin, synes det mig, har här Forsslund återgivit den helgd och den mäktighet, som ligger över skogs- och fjällvärlden. Mer sorgset än någonsin tonar hans klagan över att mer och mer av detta ursprungliga går bort.

»Och är den all, er saga,
skall tiden förjaga
er ätt och fräckt förhärja
vart slott, var undrens dal.»

För detta har han också harmens klang, såsom i den gisslande dikt, som återgives här nedan.

Där sättes ju utdömandet av nutids-civilisationen på sin yttersta spets. Men detta kan ock behövas såsom reaktion mot alla banaliteter.

Den djupaste kärnan i diktsamlingen kommer av vissheten att han är en själ som jublat med naturen och lidit ända till äckel och förtviylan, när han ser den vandaliserad. Dikten »En gammal gård» är enligt undertecknads uppfattning den allra bästa.

A. L.

En harmsång.

Ur »Daldikter och vandringsvisor»

av

Karl-Erik Forsslund.

*Vid Gud, nu är jag grundligt mätt och led
på tidens stolta små bekvämligheter.*

*Nu skall, nu vill, nu måste jag ha fred
för motorfärdens fröjder och förtreter.*

*Nu vill jag gå en bit på egna ben
min egen väg, hur över stock och sten
den bär, som den plär göra för poeter.*

*Jag blyges djupt att ödmjukt passas opp
av själlöst granna automatslavinnor.*

*Jag vämjts vid dagens gramfongalopp,
söm visslas grovt av män och gällt av kvinnor.*

*Men mest mig äcklar allt mitt eget tal —
ett skräpukspele, en småstadskarneval,
där lollar dansa, klädda till furstinnor.*

*Jag måste bort ur denna flod av bläck,
som översvämmar våra urbergsklippor,
ur denna gräshoppsvärm så glupsk och fräck
av vittra ynglingar och nippetippor,
ur detta skrivmaskiners kammarklink,
där knepet är att vara fingerflink
och strö små rim, små sippor stora knippor.*

*O, tid, jag flyr din bridge-idioti
och dina bostonvridna urverksdockor,
din galna biografepidemi,
ditt bil-lurs-tjut, ditt surr av cykelklockor.
Den hjärna är förvisso gudalik,
som skapat denna helvetesmusik —
en svagsint gammal gud i småbarnssockor.*

*Han leker grymt med er, ni tidens barn —
hör skrattet från hans fåglar, parkens skator!
Han låter er som döda fjun och flarn
kringvirvas villt i trängselsvarta gator —*

*och samlas efter tård konservburksmat
kring en centraluppvärmningsapparat
och stiga sist mot skyn i elevator! —*

*O, hjältefolk i sidenparaply,
o, vykortsfolk med grannt förgyllda kanter!
O, vikingsättlingar i rustning ny:
galoscher och manschetter och briljanter!
O, vandringsfolk med talrik stadsbudskår,
som forslar, när du själv på spårvagn går,
de inventiösa kofferttelefoner! —*

*Nej, låt mig ha min friska rena fröjd
att vandrande min ränsels börda bära,
att gagnlöst klättra upp för brant och höjd
och fara illa utan lön och ära —
att i en mans, ej i en vrångbilds dräkt
få möta tyst min lantligt tysta släkt
och själv i kamp mig åldrig visdom lära.*

*Och låt mig lära dig, vad du ej vet,
du tid som prövat varje lust och krämpa:
de knutna musklers djupa salighet,
vart sinnes fröjd att fram mot vind sig kämpa,
de spända nervers spel med klang av stål
och vilan omkring lägrets friluftsbål,
vars gyllne genier sårens feber dämpa.*

*O, höga glädje att i livets älv
sin forsbåt styra genom virvlar vreda,
att bana sig en stig i snårskog själv
långt bort från vägar, trampade till leda,
att laga själv sin enkla aftonvard
och med en brand från vårens lusteld spard
sig lugn till höstens högtidsnatt bereda!*

*En timmerkoja i en obygdsvrå,
o liv, är allt jag djärvs till sist begära,
där endast branta klövjevägar gå
och endast vindar bud från bygden bära.
Så långt långt bort förtonar dagens brus:
Men nattens ögon, rymdens julgransljus
rünt kring mig glimma, äro ständigt nära,*

Till Bengt Lidforss' minne.

Var det symboliskt liksom så mycket annat vid Bengt Lidforss' sköna dödsfärd, att kvinnohänder sänkte de sista blomorna i hans grav? Var överhuvud Bengt Lidforss' person och ande sådan, att han kunde samla kvinnornas hänförelse kring sig? Det förefaller icke så — men det var så.

Hans gestalt var minst av allt ägnad att figurera på porträtt av en ryktets storman. Liten, fnasig i ansiktshuden, med pipskägga och mustascher, som voro allt annat än Don Juanska, gav han dock ingen man, som ej *ville* hata honom, intryck av fulhet. Men kvinnorna borde han väl ha bortstött, ty kvinnan lär ju främst fästa sig vid utseendet. Det är sant, i ansiktet brunno två ögon av en genomborrande, djup glöd. Men var ej det själsliv, som speglades där, främmande för kvinnans art och tycke?

Bengt Lidforss' ungdom var ett enda trots mot alla moralregler, ej blott de yttre, påtvingna, som böra brytas, utan ock de regler, som syfta till den mänskliga naturens självbevarelse. Han var en syndare, och det lär ju tända kvinnans fantasi. Men han var icke alls den romantiske syndare, som är hjälten i kvinnoromaner. Det låg en brutalitet i hans handlingssätt, som bortstötte den vecka. Men där låg ock en fullständig frihet från koketteri och sentimentalitet. Han antydde aldrig någon ånger, men han skröt ej heller med sin synd, han nyttjade den aldrig för att bli intressant. Och vad gör kvinnan med en ointressant syndare?

Bengt Lidforss var heller ingen snäll man. Hur hårdskuren hans egenart i grunden var, framgår bäst av en jämförelse med Hinke Bergegren. Denne senare gör säkert, fast oavsiktligt, lika ofta ont som den förre gjorde gott. Men ändå, Hinke bär alltid sitt i grunden beskedliga hjärta på läpparne mitt i det nervöst hetsiga talet. Hos Lidforss däremot paradades alltid behärskning med skonlöshet. Han gjorde ej våldsamma utfall mot sin motståndare, han spetsade honom lugnt och metodiskt med en färdighet, som röjde glädje vid arbetet. Än mer. Han antydde aldrig att han dräpte av kärlek, han erkände öppet att han hatade och kände sig ha rätt därtill. Är detta det rätta stridsmodet för en kvinnans ridare?

Man kan överhuvud knappt kalla B. L. god. Han var på en gång mindre och

mer än det. Han präglades ej blott i umgänget med vänner, utan i umgänget överhuvud av ett slösande ädelmod, som röjde genialitet även på karaktärens område. Hans kamp för de fattigas väl gav sig aldrig uttryck i några utrop av ömhet eller medlidande. Det behövdes ej. Han gav ju allt sitt verk utom det rent vetenskapliga, ja han gav t. o. m. en oersättlig tid, som han helst velat ägna åt vetenskapen, åt arbetarne. Han gav ej heller allt detta uppifrån. Han stod i arbetarnes led lika kamratligt naturlig, lika omotståndligt vinnande blott genom sin person, som han stod bland studenter eller bland framtidens främste lärde. Men ville och kunde han även vinna kvinnan?

I själva verket gav han även kvinnor ett rikt mått av den fulländade artighet och den oberäknade, naturframprungna välvilja, som han gav männen. Under sin Uppsalatid t. ex. blev han en synnerligen god vän med en gammal jungfru i den familj, där han bodde. Hon var religiös och uttalade sin djupa ledsnad att professorn, som var en så hyggelig karl, skulle vara bestämd till ett så otrevligt ställe efter döden. Men fast hon icke dolde denna sin uppfattning om hans väntande öde för Bengt Lidforss, förblev denne ej blott lika vänlig i umgänget, utan han sände henne julkappar ännu sedan han lämnat familjen. Men icke hade B. L. något av den säreigna förtjusning för det kvinnliga, som är grundlaget hos en typisk fruntimmerskarl.

Hela hans intellektuella värld tycks ju vara rakt motsatt den, som brukar

hållas för kvinnans egentliga. Nog för att han hade sinnet öppet för poesi, för lyrik. Han diktade själv, fast han var för stolt att offentligt uppträda som skald, han förstod diktare som gingo för högt för det överväldigande flertalet. Men han var även i detta fall kritisk i en grad, som endast den strängaste smak och urskillning betingar, ja t. o. m. något därutöver — och litterär kritik anses ju ej vara kvinnans sak. Den diktare han satte ojämförligt högst av alla var Strindberg, kvinnans bekämpare framför andra, den han satte högst av det yngre släktet var den för kvinnokärlek så sällsynt likgiltige Vilhelm Ekelund.

Vidare tycktes hela hans andliga uppfattning röja en oblid stämning mot de egenskaper, som anses särskilt kvinnliga. Man brukar prisa kvinnan för hennes instinkt eller, som det på ett högre område kallas, intuition. Vanligen menar man därmed ett känslotänkande, som anses skåda klarare än det logiska. Mot intuitionen i denna mening fanns ingen oblidkeligare fiende än Lidforss. Hans vetenskapligt genompräglade tanke, hans lidelse för förnuftet bestämde i allt hans ståndpunkt. I kristendomen, som ju lär ha sitt främsta stöd hos kvinnan, såg han — orättvist för resten — blott oförnuft och hyckleri. Såsom socialdemokrat var han alldeles fri från kvinnligt veka hänsyn mot det gamla, när detta syntes honom dåraktigt eller orättvist. Men han var ock alldeles fri från svärmeri för det nya, han hörde ej ens till partiets radikala flygel, han deltog överhuvud högst ogärna i de inre parti-

Namninsamlingen.

Har du själv skrivit ditt namn på opinionsyttringen för kvinnans politiska rösträtt?

Har du sett till att kvinnliga anhöriga, grannar och arbetskamrater fått en namninsamlingslista i sin hand och fått tillfälle att skriva på?

Du hör kanske till dem som skjutit upp? Ja, då är det bäst du börjar arbeta nu under årets ännu tre återstående månader! Ty icke vill du väl komma att bli en av dem, som försummade tillfället att stödja kvinnornas sak?

Det är en rörelse i England, vars kraftprov i dessa tider må stå för oss att efterlikna. Det är icke den engelska rösträttsrörelse, som gillar en viss våldsamt stridande taktik, hur övertygad man än är att dessa kvinnor fullt och fast tro att denna taktik är den enda, som nu i England befordrar saken, och att de därför offra sig. Nej, det är det kraftprov den andra engelska rösträttsorganisationen (suffragisterna) visat. Denna rörelse tror icke på de våldsamma medlens nytta. Men de hava i stället agiterat för sin sak denna sommar på ett glänsande sätt med lagliga medel. De hava gått ut i en pilgrimsfärd över hela landet. På 8 olika huvudvägar drogo rösträttskvinnorna mot London, och otaliga voro de bivägar, på vilka ständigt nya skaror slöto sig till dem. Den första processionen startade från Newcastle den 18 juni, och dagen därpå satte den andra processionen sig i väg från Landseend, Englands sydligaste udde. Alla deltagarna ha visat en outröttlig energi och stor offervillighet. Många vandrade hela vägen, andra voro med om en vecka, två eller tre veckor, många som bara hade en söndag att giva gåvo den och följde med. De gjorde propaganda genom att tala med dem de mötte på vägarna, genom stora demonstrationsmöten, genom utdelande av tidningar och flygblad, som medfördes på särskild lastvagn. Stundom uppgingo åhörarskarorna till över 15,000. Den 25 juli nådde de olika processionerna på 8 huvudvägar fram till London, där 30 välkomstmöten höllos.

Det var länge sedan Englands premiärminister, mr Asquith, mottog en kvinnlig rösträttsdeputation. Efter denna väldiga folkdemonstration gjorde han det dock. Men det viktigaste resultatet med pilgrimståget var propagandan utöver landet.

Ehuru i de anspråkslösare former vi här i Sverige hålla oss till, så är det just något liknande detta pilgrimståg vi svenska kvinnor nu skola företaga. *Ut på vägar och stigar, in i lantgårdarna, ut på gator och torg och upp i stadshuset med våra listor!* Vår berättelse, som följer, visar att det ej är lönlöst ett sådant pilgrimståg. Det är en sann berättelse.

Det var länge sedan Englands premiärminister, mr Asquith, mottog en kvinnlig rösträttsdeputation. Efter denna väldiga folkdemonstration gjorde han det dock. Men det viktigaste resultatet med pilgrimståget var propagandan utöver landet.

tvisterna. Kan en sådan åskådning, så fri från hänsyn, så fri från dröm, verkligen fångla kvinnan?

Så måste man fråga. Men på alla här ställda frågor måste man dock till sist svara ja. Verkligheten talar, resonemangen få tåga. Den aktning, den beundran, som även kvinnorna skänkte honom, är så verklig som någonting. Så drivs man, om man ej redan gjort det långt förut, just inför Bengt Lidforss' bår att tvivla på den gängse kvinnoupfattningen. Man börjar undra, om kvinnan dock så enbart består av snällhet, romantiskt svärmeri och känslotänkande. Man börjar tro, att hon dock kan värdera ej blott en kvinnotjusande man, utan även en så i det yttersta manlig man, som B. L. var. Man börjar ana, att hans stora egenskaper stå som de högsta för kvinnan lika väl som för mannen, att de med andra ord äro höjda över köns motsatsen, äro mänskliga.

Så är det då ej blott en skön bild, men en äkta sanning, att även otaliga kvinnliga händer deltaga i det blomsterregn, som en hel folkklass låtit falla över Bengt Lidforss' bår, och som helt snart, då de sista fördomarne vikit, ett helt folk skall sänka över hans minne.

Erik Hedén.

BENGT LIDFORSS.

Klöverblommor och tistlar.

I.

”Rösträttskvinnan” berättar:

”Jag kom i sista minuten till stationen och trodde knappast att det skulle lyckas för mig hinna med tåget, men som väl var var detta försenat. Det hade varit marknad i den lilla staden, och ”mitt” tåg var det sista för dagen åt det håll jag skulle, varför kupéerna voro fullpackade. Det lyckades mig dock att få en sittplats i en tredjeklass ”icke rökare”.

I en stor portfölj hade jag instoppat en massa rösträttslitteratur, oordnad och om vartannat såsom jag fått den av fru Holm, som var ordf. i stans F. K. P. R. och som följt mig till tåget. Där hade jag också en del papper, som jag behövde för mitt föredrag, vilket skulle hållas samma kväll. Det måste alltså ordnas om i portföljen litet.

Jag kastade en blick på mina medpassagerare. Det syntes strax att de voro lantfolk, hade man inte sett det så hade man hört det, för där dryftades torgpriser med ett nit och intresse, som kommo gummorna att glömma om det var med bekant eller obekant folk de talade.

Jag satt tyst i mitt hörn och hörde på. Tyckte nästan det var roligt höra

dessa kvinnor hur de ordnade och styrde samt räknade ut vinster och förluster, såsom durkdrivna affärsmän. Jag kunde inte undgå att tänka det att kvinnorna i alla fall äro ofantligt duktiga. De sköta hem och barn som vi alla, men de få dessutom tänka på affärerna också. Jag var så intresserad av deras samtal och av mina egna reflexioner däröver, att jag nästan glömt av mina oordnade papper samt att de borde vara klara innan jag kom till min bestämmelseort, där jag i min ordning skulle avleverera dem. Men när jag så erinrade mig mitt åtagna arbete, fick jag brått att få fram härligheten. Det var allt välbekant lektyr. Jag har läst dem, dessa små broschyrer, studerat dem för att finna någon punkt som kunde angripas. Men aldrig har jag likgiltigt eller tanklöst handskats med dem. Nej, det är nästan med en viss vördnad jag ser dem. De ha gjort mycket gott arbete, ofta varit vägbrytare på obanad mark.

Samtalet har avstannat, alla se på mig och mina papper. De undra förstas vad jag är för en ”ful fisk”, tänker jag. Någon viskar till sin granne, dock ej lägre än jag hör det: — Det där tänker hon nog dela ut bland oss. Säkert är hon frälsningssoldat. Jag tänkte härvid att en sorts frälsningssoldat var jag nog, fast ej som hon menade. En av dem, som satt mitt emot mig, en yngre kvinna med något be-

stämt och kraftigt över sig, frågar mig så, vad det är för små böcker jag har. Till svar räckte jag henne en broschyr, vari skälen för kvinnans rösträtt utvecklades. Hon läser under tystnad. Sen vandrar papperet, alltjämt under tystnad, från den ena till den andra av de i kupén närvarande. Jag delar ut fler broschyrer av olika slag. För mig själv undrar jag vad som se'n skall ske, för jag vet att alla dessa äro från obrutna marker, från trakter där de väl knappast hört talas om kvinnans rösträtt, annat än möjligtvis från predikstolen, som ett djävulens påfund.

Så reser sig en gammal kvinna och plockar samman sina korgar och knyten. Det är hennes station den nästa. Ett ögonblick står hon villrådig. Hon har tagit den största korgen i hand, så ser hon på mig, nästan forskande. Nu kommer det, tänkte jag. Hon har något på hjärtat, det syns. Då sätter hon korgen med en duns ifrån sig och går bort till mig och räcker mig handen. — Är ni en så'n, som arbetar för det där? (Hon pekar på broschyren hon läst.) — Jag svarar, att det är jag. Då skakar hon kraftigt min hand, och så kommer det som är ett av mina vackraste minnen och som många gånger gett mig mod att fortsätta ett arbete som ofta synts mig hopplöst. — Hon sade: — Då gör ni ett gott och nyttigt arbete, och släpp inte efter, utan håll på till ni lyckats. För är det

Från kvinnoklubbarnas arbetsfält.

Från Eskilstuna kvinnoklubb.

I Folkets park hade klubben under sommaren sina ordinarie möten. På mötet måndagen den 2 juni upptogs följande fråga till diskussion: »Vad kan göras för att förhindra att arbetarebarn gå omkring huvudsakligast på kvällarna i butiker, kaféer, kroglokaler och bierstugor och försälja ett visst slag av tidningar?»

En rätt livlig debatt utspann sig här om, och påpekades det skadliga för barnen att vistas ute så sent om kvällarna och beklagades att föräldrarna inte inse, att det kan bli till fördärv för barnens hela framtid. Som förtjänsten är så liten, att den icke kan bli till någon nämnvärd nytta, så blir den ofta ett medel för barnen att endast förskaffa sig sådana saker, som äro skadliga för dem.

På det ordinarie mötet i juli, som inom parentes sagt var mycket välbesökt, förekom, sedan dagordningen genomgåts, uppläsning av fru Gerda Grandin, som livligt senterades.

Frågan om pensionsnämndernas sammansättning behandlades på augustimötet, och framhölls därvid önskvärdheten av att i nämnderna även bereddades plats för kvinnliga ledamöter. I september har även invalts i pensionsnämnden en klubbmedlem, fru Gerda Grandin, med fru Ester Bäckman som suppleant. T. O.

Från Stockholms Allmänna Kvinnoklubb.

Som ett led i klubbens upplysningsarbete i livsmedelsfrågan hade till måndagen den 22 sept. utlysts ett möte med föredrag av red. Anders Örne om Stockholms kommun och livsmedelshandeln.

Tal. redogjorde för slakthusets organisation och syfte och för centralsaluhallsfrågan angående torghandelns överflyttande ävensom mjölkhandelns ordnande. Vad som dock fordras, yttrade tal., för livsmedelshandelns ordnande till det bättre är konsumenternas intresse, och vad mjölkfrågan beträffar var det av särskilt stor vikt att konsumenterna med kraft visa att de önska få mjölkhandeln bättre ordnad för att därmed erhålla bättre behandlad och fetare mjölk. Konsumenterna skulle organisera sig så att ett kommunalmejeri kunde komma till stånd.

I den därpå följande diskussionen talade fru Lindley för att kvinnorna inom den närmaste tiden i livsmedelsfrågan skulle koncentrera sitt intresse på mjölkhandeln, så att vi kunde få den ordnad, vilket är av stor vikt för hemmen.

Stockholmarnas liknöjdhet i dessa frågor framhölls även från andra talare.

Ett agitationsnummer

kommer nästa nummer av Morgonbris att bli.

Intresserade klubbmedlemmar uppmanas härmed att meddela redaktionen en del rön och erfarenheter ur livet och under arbetet, som kan vara av allmänt intresse. Men för att tidningen skall kunna utkomma i god tid till agitationsmötena, böra sådana bidrag vara insända senast den 20 oktober.

Kvinnornas kamp för bättre samhällsförhållanden.

Blekinge kvinnoklubbars kamratmöte.

Blekinge socialdemokratiska kvinnoklubbar höllo söndagen den 24 aug. kamratmöte i Vesperklockans lokal i Ronneby. Ett tjugotal medlemmar från klubbarna i *Karlshamn* och *Siggarp* anlände med skjutsar dit. Den vackra färden i den soliga morgonen hade bidragit till att sätta de besökande i den gladaste stämning, vilken än mer höjdes vid inträdet i den festligt dukade salen.

Efter servering hälsades de till ett 50-tal uppgående deltagarna välkomna av Rebecka Svensson, som med några ord erinrade om mötets betydelse och de frågor, som enligt dagordningen skulle behandlas.

Mötet avsjöng härpå Internationalen, varefter företogs val. Till ordförande valdes fru Bernhardina Bengtsson och till sekreterare fru Betty Andersson.

Den från förra mötet bordlagda frågan angående höstens agitation upptogs och behandlades samtidigt en från V. U. i samma fråga kommen skrivelse. Mötet beslöt att en genomgående agitation skulle anordnas i slutet av oktober eller början av november. Talare blir fru Ruth Gustafson från Stockholm.

Dagens första diskussionsfråga, »pensionsfrågan», inleddes av fru B. Bengtsson

något som behövs, så är det att den saken går igenom. Och gud vare med er på vägen. Nu stannar tåget med ett ryck, kvinnan hopsamlar sina tillhörigheter och går utan att vidare se på någon av oss. Hon blygs nu över att hon talat. Och det är tydligt för den som känner landsbygdens kvinnor och vet hur rädda de äro för att göra eller säga något som avviker från det vanliga, att det var stor självövertvinnelse av den gamla att kunna säga detta till mig.

— Och sen blygdes hon!

Ack, du skulle veta, du gamla, hur gott de orden gjort mig och hur tacksam jag varit mot dig för dessa ords skull, fast jag då var så gripen, att jag ej kunde tacka dig.

Och detta hände i Småland! I den mörkaste delen av Småland!

II.

Jag och en av vännerna, Edit hette hon förresten, hade rest till min syster för att i de avlägset liggande trakterna sätta i gång namninsamlingen för vår sista opinionsyttring. Vi hade delat upp de stora socknarna oss emellan. Min syster och jag togo bruken och trakten däromkring, stackars Edit fick utkanterna. Där voro stora bondgårdar, bebodda av rättrogna högermän allesamman, det visste vi. Men Edit var inte ohägad. Hon var käck och stridslysten, brann av iver för saken, tyckte det var roligt få försöka där borta i avkrokarna, där hon väntade segt motstånd. Det var just i hennes smak.

I två dagar var Edit borta. Vägarna voro dåliga, byarna lågo långt bort

från varandra, det var ej skäl vandra den långa vägen tillbaka innan allt var undanstökad.

Vi andra knogade genom våra distrikt, det gick fort nog, alla visste vad frågan gällde. De voro ovanligt upplysta och tänkande, dessa arbetarehustrur på de stora bruken.

De medhavda broschyrerna gingo friskt åt. Namnen skrevos på listorna utan någon slags övertalning. De gamla kvinnorna voro bäst förstående. Se de hade prövat på livet, sett att allt inte var bra som det är och hyste ej heller längre den stora tillit till mannens goda vilja de som unga haft.

Jag tyckte det var härliga dagar och ett arbete som gav själen mod.

På två dagar var allt, efter ett intensivt arbete, undanstökad. Endast Edit dröjde, hon syntes inte ha hunnit undan så fort som vi. Vi kände oss nästan en smula oroliga, min syster och jag, där vi sutto i min systers hem den stilla värvällen och väntade på Edit. Hon hade nog inte haft den glädje av sitt arbete som vi, var vår tanke, men vi visste att Edit hade gott mod och det var att hoppas, det hon ej skulle bliva allt för nedslagen av de motgångar som mötte.

Sent på kvällen kom hon. Dödstrött var hon, formligen släpade sig fram, men jag överdriver ej om jag säger, att hon trots tröttheten riktigt strålade av entusiasm.

Hon hinner nästan inte inom dörren, förrän vi andra ivrigt fråga, om hon lyckats. — Om jag har! svarar Edit Jo, kära ni, mer än lyckats. Inte en har nekat sitt namn, och inte en enda adertonåring, utan alla fullvuxna, prä-

vade bondhustrur. Jag riktigt önska- de att jag haft med de där stora professorerna, så de fått hört vad jag hört. De skulle då fått höra med vilket intresse landsbygdens kvinnor, och speciellt bondkvinnorna, följa med denna fråga och hur klart de alla ha för sig, att det är en nödvändig sak att kvinnan får rösträtt. Vet ni, jag är alldeles förbluffad över vad jag sett och hört under denna färd och stormförtjust över kvinnans vakenhet. Det är ju något märkvärdigt rent av, att kvinnan på landsbygden kan vara så med, som hon verkligen är.

Ja, vi voro förvånade vi med. Resultatet var ju ett helt annat än vad vi väntat. Vi sutto och granskade hennes medhavda listor. Fulltecknade voro de alla. Längst ner på den sista listan stod ett namn, som kom mig och min syster att förbluffade se på varandra. Det var namnet på en av våra argaste motståndare, hustrun till en av högerms stöttepinnar där på trakten. Edit såg vår förvåning och hon skrattar högt åt oss.

— Ja, där ni, säger hon, hade jag ett arbete, som förvånar mig att det gav något resultat. — Ja, detta går över mitt förstånd, utlät jag mig. Där måste du allt brukat våld eller list för att få det namnet dit.

— Nej då, inte det minsta, sade Edit. Vi grälade tappert en stund. Det var det första stället jag besökte, dock kom hennes namn sist på listan.

— Det måste du berätta!

— Det har jag tänkt, för det var verkligen intressant. Jag hade väl gått en mil, tänkte jag, när jag skymtade den stora vita herrgårdsbyggnaden.

från Karlshamn. Den undantagsställning kvinnorna här fått belystes. Och dock, hur bristfällig pensioneringen än är ha vi just nu både fordringar och skyldigheter mot densamma. Det gällde nu närmast att åtminstone få så mycket rätt, att en eller flera kvinnor valdes in i varje nämnd.

Flera talare yttrade sig i frågan, varvid även framhölls vikten av samarbete med arbetarekommunerna före valet samt flitigt studium av den i frågan utkomna handboken. Mötet antog härpå följande uttalande:

»Mötet hemställer till de olika arbetarekommunerna att innan valen försiggå anordna gemensamma möten inom resp. kretsar för dryftandet av val av ombud till pensionsnämnden, så att tillfälle gives kvinnorna att där framföra förslag å sina kandidater, så att största möjliga enighet vid valen må förekomma.»

Nästa fråga, »Vår fattigvård och arbetarekvinnans ställning inför densamma», inleddes av fru Johanna Ljungström, Siggarp.

Tal. erinrade sig några ord, fällda en gång av en partikamrat: »Oss arbetare vänta tvenne gårdar — fattiggården och kyrkogården.» Ord som gjort ett djupt intryck. Tanken stannar ovillkorligen med en viss bävan just vid *fattiggården*. Fattigunderstödet sådant det bjudes, fattigvården sådan den gives de hjälpbehövande. Ingen arbetare kan gå säker att icke en dag få taga den i anspråk. Och hurudan är på de flesta fattiggårdar maten,

Grupp från Blekinge kvinnoklubbars kamratmöte.

vården, skötseln? Hade själv genom besök å fattiggård kännedom om att den största enusk och vanvård ännu fanns, särskilt i de rum som beboddes av de gamla männen. Kvinnorna hade det i regeln något bättre. Oftast gjorde fattiggården dess jordbruk till

en huvudfråga, vården om de fattiga till en bifråga. Att under sådana förhållanden de hjälpbehövandes ställning blev den sorgligaste är självklart. Kvinnorna få ej med lugn åse allt detta, de måste ingripa häruti.

Under den följande diskussionen framhölls,

den. Allt det mod som jag kunde åstadkomma beväpnade jag mig med och så stegade jag upp genom den stora allén fram till trappan. Tyst var det och öde såg det ut, i första taget trodde jag nästan att huset var obebott. Men dörrarna stodo öppna och jag klev in i en stor rymlig hall. Runt om var det dörrar. Jag knackade på en dörr, som såg ut att leda till köket. Dörren öppnades litet på glänt. En äldre dam stack ut huvudet och borrhade ett par arga skarpa ögon i mig. — Vad vill ni? frågade hon.

Jag började min gamla vanliga trall om den opinionsyttring F. K. P. R. satt i gång samt begärde hennes namn. Nu öppnades dörren helt och frun i huset, för det var hon efter vad hon sedan upplyste mig om, kom ut och ställde sig att bistert granska mig. Jag fortsatte tappert mitt anförande, fast jag förstod att jag nu råkat riktigt illa ut.

— Vet ni med vem ni talar? frågar hon så.

— Nej, det vet jag inte. Jag vet inte annat än ni är en kvinna, en tänkande sådan hoppas jag, och det är nog för mig.

— Jasså! Eljest är jag fru här i huset, och jag har rösträtt i mitt hem.

Jag blev en smula förbluffad, men min replik dröjde inte länge.

— Det är ju lyckligt för er det, min fru. Men hur många tror ni kan säga så? Inte många. De flesta äro ej så lyckliga. Och det är dessa andra vi skola hjälpa.

Frun ser skarpt på mig. — Det angår mig intè, hur andra har det, säger

hon. Kvinnorna skola bli i sina hem och inte löpa ute på vägarna i ärenden som inte passa dem. Rösträttskvinnor och sådant slams tål jag inte.

Nu hörde jag vad andas barn hon var, och min första tanke var att genast gå och inte offra mer tid på henne, men så kom vreden på mig, och jag kunde inte låta bli att säga henne några skarpa saker.

Så tystnade Edit och såg begrundande ut.

— Vad sade du då? frågade min syster.

— Ja, det blev ju litet av det vanliga förstås. Ordagrant kan jag inte upprepa allt, men orden föllo sig ungefär så här: — Min bästa fru. Det smärtar mig att höra ert hårda ordöme om rösträttskvinnorna, för jag är just en sådan där föraktad och förtappad varelse. I dag har jag redan gått en mil för den här namninsamlingen. Det är bara en liten början. Jag har många mil att gå ännu, många ställen att besöka. Vad tror ni orsaken är till att jag offrar tid och arbete på denna rörelse, utsätter mig för spott och spe? Tror ni det är för mitt nöje? Det kan ni inte tro.

— Ni har naturligtvis bra betalt, inflikade nu frun.

— Nej ni, det har jag inte. Tvärtom. Jag har utgifter och kostnader här för, förlorar tid och inkomster. Nu tror ni förstås, att jag gör det för att vara intressant. Men då vill jag säga er, att intressantare kan man göra sig och vara än när man arbetar för kvinnans rösträtt, och bättre kan man ha det, ty när man så gör, blir man föraktad och mött av hån av dem man

arbetar för. Nej, ser ni, jag gör det av intresse för saken, av nit för fosterlandet, för jag är övertygad om att fosterlandet behöver den insats vi ha att giva. Men jag lider av att se, huru kvinnor i er ställning uppfatta denna livsfråga. Här sitter nu ni i ett gott och bra hem, har allt vad ni kan önska av denna världens goda, är skyddad och bevarad från det som möter många av våra hemlösa medsyster. Ni har också tillfälle att sätta er in i den fråga här nu är fråga om. Men hur gör ni? — Med förakt visar ni bort upplysningen i ämnet. Med vrede möter ni dem av oss som kämpa för saken, sten lägger ni på vår förut nog så tunga börda. Tänker ni någonsin en tanke på de kvinnor som sakna hem? På de fattiga kvinnor som sakna tak över huvudet, på de arma hustrur som få sörja för barnen, när mannen lägger förtjänsten på krogen samt sedan till tack slår sin hustru, och ägnar ni en tanke åt alla dem, som stå för sig själva, som sakna vad ni med rätta är stolt och glad över, ett hem och en make som sörjer för dem? Har ni tänkt på under hur svåra förhållanden de ofta få arbeta; samma arbete som en man, men oftast mindre lön. Tänker ni på rusdryckseländet, vars tunga kvinnorna få bära, har ni tänkt på fattigvården, på de små stackars barn, som äro fader- och moderlösa, och vilka samhället ordnar och styr med. Samhället som skötes av endast män? Nej, på allt så'nt där vilja ni inte tänka, det passar inte kvinnorna, de skola bli i hemmen. För om ni tänkt på allt detta, då hade ni inte med vrede och hårda ord mött en medsyster, som

att kvinnorna mer än hittills böra besöka fattiggårdarna. Detta skulle vara ett av de mest väckande medel ur slöheten, inför vilket man skulle känna sin plikt och ansvaret att bättre värna och skydda de våra. Kvinnorna böra väljas in i fattigvårdsstyrelserna, säkert skulle då en ljusare tillvaro beredas de fattiga. Mindre, men ljusa och luftiga rum vore att å fattiggårdarna föredraga framför de stora och mörka salarna med sina många bäddar, där de gamla få föga ro och vila. Vidare påpekades olämpligheten av att vansinniga och idioter få vistas å fattiggårdarna samt den bristande vård, som där oftast gives dem.

Mötet uttalade sig för att å platser, där kvinnoorganisation finnes, dessa böra vid val av fattigvårdsstyrelse energiskt verka för inval i densamma.

Frågan »Kan det vara av gagn att bilda ett hela landet omfattande kvinnoförbund?» inleddes av fröken Anna Olsson, Karlshamn. De senaste två kvinnokongresserna, vilka behandlat frågan, hava måst avslå densamma. Skulle ej tiden nu vara inne för ett förbunds

arbetade för att få bättring i alla dessa missförhållanden, för ser ni, det är just vad vi förkättrade rösträttskvinnor göra. Det är dock målet för oss, medlet är rösträtten. För detta offra vi tid och krafter, och då sitta ni väl-situerade kvinnor och häna oss samt försöka att efter bästa förmåga hindra oss.

Ja, så där sjöng jag ut, sa' Edit, kanske litet skarpare, och så slutar jag med att be henne genomläsa de broschyrer jag lämnade henne och se'n gick jag.

— Sa' hon ingenting?

— Inte ett ord. Bara stod och stirrade på mig. Men hon tog mot broschyrerna när jag lämnade dem.

— Nå, men underskriften?

— Det var på hemvägen. Jag tog vägen genom deras park, den var grann. Då såg hon mig och kom ut och ropade på mig. Trött och utschasad som jag var, tyckte jag det skulle vara skönt få vila litet, varför jag antog hennes inbjudan att komma in och prata en stund. Jag hade fast beslutat att inte yttra ett ord mer till henne om rösträtten, men hon började genast själv. Hon sade, att hon ångrade det hon sagt i går, samt att hon ville skriva på min lista, för, så föll hennes egna ord, det var ju det minsta hon kunde göra när vi andra arbeta så mycket för att få namnen på. Och så skrev hon!

— Och se ni, flickor, det är detta som gjort mig så innerligt glad, som gjort att tröttheten ej känns, att jag med mod och tillförsikt ser på det påbörjade arbetet. Det är en själ vunnen, ser ni, men det är inte allt. En fiende är övervunnen och det är viktigare!

Så sutto vi alla tysta. Vi sågo den stilla vörnatten allt mer sänka sig över oss. Men för oss var det ej mörkt, vi tyckte det brann ljus runt om oss. Stora, härliga ljus, som gävo värme och kraft.

Elna Lindgren.

bildande? Som nu är stå klubbarna utan nämnvärt samband med V. U., och hade vi ej »Morgonbris» skulle ej heller V. U. ha sig något bekant om klubbarna. Någon rapport-skyldighet bör finnas. Trodde att klubbarna nu vore bättre ekonomiskt bärkraftiga för ett förbunds bildande.

De i diskussionen deltagande voro av samma mening som inledarinnan.

Följande uttalande gjordes:

»Då samarbetet med V. U. till följd av ekonomiska svårigheter varit alldeles otillräckligt, finner mötet som en tvingande nödvändighet hemställa till V. U. att till nästa kongress överväga och framlägga förslag om bildandet av ett hela landet omfattande kvinnoförbund.»

Sista diskussionsfrågan: »Bör arbetarehustrun åtaga sig offentliga uppdrag i stat och kommun och, om så är, blir hemmet lidande härav?», inleddes av fru Jenny Rosenkvist, vilken påvisade hur icke blott hemmet, utan även stat och kommun ropade på arbetarehustruns hjälp. Arbetarehustrun har skyldighet bana vägen för sina barn och även se till att dessa få lämplig föstran och skolning. Hennes skyldighet är alltså även att deltaga i ordnandet av det stora hemmet: samhället. Pratet att hustrun härför skulle försumma det egna hemmet tillbakakastades. Envar torde erkänna att den hustru, som är vaken för samhällliga spörsmål, också är den ordentliga, dugliga husmodern.

Vid den diskussion som följde betonades särskilt önskvärdheten av att arbetarehustrun åtog sig uppdrag i barnavårdsnämnd, skol- och fattigvårdsstyrelser. Sutto kvinnliga medlemmar i barnavårdsnämnderna skulle säkert större hänsyn tagas till de små, som nu få växa upp bland socknens dårar och åldringar, den för barnen mest olämpliga omgivning. Skulle icke detta arbete åter bära rik välsignelse till varje arbetarehem? Den förda diskussionen fick utgå svar på frågan.

Frågan om »Ogifta mödrars ställning i samhället» bordlades till nästa kamratmöte.

Beslöts hålla nästa möte i Karlshamn å tid, som senare bestämmes.

Det rikligt givande mötet avslöts med sång. Ett hjärtligt tack till Ronnebyklubben fram-bars av mötets ordförande.

Mötesdeltagarna gjorde härefter en utfärd i båtar till Silverforsen, där kaffe intogs och några muntra timmar tillbringades. Fru Betty Andersson lämnade härunder en reseskildring från det gamla minnesrika Vadstena och bygden däromkring, vilken mottogs med tacksamt bifall. I övrigt förekom sång och uppläsning och timmarna svunno nästan allt för hastigt.

Säkert instämde varje deltagare med det yttrande, som före hemresan fälldes av en kamrat: En sådan dag glömmes man aldrig, man gömmer den som ett minne för livet!

R. S.

Resebrev och intryck från England och ett rösträttshem.

Den 31 juli anno 1913 startade min man och jag vår länge påtänkta resa till England från Kristiania och togo vägen över Bergensbanan till Voss, för att därifrån fortsätta resan över Eide m. fl. vackra platser, omväxlande skjuts och båt, med Stavanger som närmaste mål. Vi gjorde

där några dagars uppehåll i anledning av en fredskongress, vartill vi voro inbjudna.

Norge är ett underbart vackert land, och dess skönhet verkar mäktigt. Men vad jag också lärde under resan genom Norge, var tanken på hur svårt det måtte vara att leva i denna fjällvärld, som för turisten var så vacker att se på. Också sade en av dessa fjällbor, som skjutsade för oss: »Ja, turisterna tycka att fjällen äro vackra, men vi tycka att låglandet är vackrare, ty därpå kan man leva». Det sade mycket i få ord. Det var gripande att se dessa oerhört fattiga små grå stugor på fjällslutningarna här och var, med sina små, små rutor av jord att odla. Man kunde ej förstå vad dessa människor levde av hela den långa vintern där uppe i fjällen, där de ej ha skogskörslor att leva av, som på många håll i Sverge. Bonden som skjutsade oss sade också, att det han nu under sommaren förtjänade med skjutsar, måste han noga spara för vintern. Så man ser att allting har två sidor, även det man finner skönast många gånger.

Staden Stavanger har ett vackert läge med sina oerhört vidsträckt utsikter åt alla håll och där all slags natur syntes förenad, men jag måste bekänna, utan att vara allt för mycket nationell, att jag föredrar de svenska städerna framför de norska, ehuru de senare kunna vara nog så intressanta.

Så kom stunden då vi måste säga Norge farväl och vi skulle ut vidare i det stora okända. Vi kände oss också gripna, men ej av hänförelse utan av fruktan, ty barometern stod på storm.

Vi kommo deck helskinnade över Nordsjön till Newcastle, en stor industristad, där allt verkade grått i grått, och i dockorna vi passerade, som vi tyckte i oändlighet, var vattnet som en lervälling. Denna stad, jämte en stor del av dylika industristäder, Englands guldgruvor, gör ett beklämmande intryck på främlingen, och man frågar sig: Hur är det möjligt att människor kunna och vilja leva under sådana förhållanden? I Sverge ha vi ingen aning om så mycken fattigdom, nöd och elände, som här är. Och dock äro dessa »slavar» i de flesta fall minst socialdemokrater. Detta kan man endast förklara så, att de genom hårt arbete och stor fattigdom generationer igenom äro så förslöade, att de ej klart övertänka sin ställning. Och man kan ju också tänka sig, att det måste vara långt kvar ännu till verklig humanitet och demokrati i ett land, där ännu i vår tid de, som representera de högsta platserna i parlamentet eller annorstädes, vid högtidliga tillfällen använda sig av så föråldrade bruk som peruk och stångpiska, något som jag trodde numera vara hänvisat endast till teater och maskerader. Och nästan överallt, var man går och står, är det privat egendom.

Ja, det rika England kan skatta sig lyckligt så länge »slavarna» sova — men om de vakna...

I Newcastle, för att återgå till resan, mötte oss vår älskvärda värd och vär-

dinna, mr och mrs Coates-Hansen, till vars vackra hem i närheten av Middlesbrough vi voro inbjudna att tillbringa några lugna, sköna veckor. De flesta av rösträttsföreningens medlemmar i Stockholm erinra sig nog mrs Coates-Hansen, då hon i vintras tillika med miss Tite på Viktoriasalen höll föredrag över den engelska suffragetrörelsen.

Red Cottage, mr och mrs Coates-Hansens förtjusande hem, var beläget femton minuter med tåg från Middlesbrough, i härlig luft med vidsträckt utsikt över bergen och de milsvitt gående engelska ljunghedarna, som man måste se för att kunna förstå och älska. Deras hem låg där så soligt och fritt, en bild av dem själva, omgivet av en rosenrädgård, och det gav en helt annan föreställning om ett suffragetthem än vad man i allmänhet har, d. v. s. motståndarna till rörelsen. Dem ville jag säga: det beror ej på om man är suffragett eller icke, utan på intelligensen och förmågan att ordna det hela och på förståelsen av vad verkligt duglig hjälp i hemarbetet är värd.

Allt detta har mrs Coates-Hansen förstått att göra gällande, och jag kan gärna säga, att jag aldrig sett ett hem och ett samliv präglad av så mycken finhet och nobless som deras på alla händer. Arbetet gick sin gilla gång som ett urverk, utan att man visste när arbetet utfördes, och hon behöver aldrig säga: »Alltid när man har det som värst kommer det främmande». Till henne kan man komma vilken dag, vilken tid på dagen man vill och se allt i minsta vrå. Och dock är hon suffragett. Jag skulle önska att till alla dem, som endast hava fördom mot suffragetterna, kunna säga: »Kom och se hur ett verkligt suffragetthem ser ut och döm sedan». Och dock är hennes arbete ej endast hemmets. De fattiga i Middlesbrough ha också stora fordringar på henne. Hon arbetar nämligen bl. a. i en fattigvårdskommitté. Och är det något gott gjort för de fattiga kvinnorna och barnen i Middlesbrough, då veta de att mrs Coates-Hansen haft sin hand med. Och det är underbart att tänka sig denna lilla bräckliga, fina kvinna, ofta så sjuk att hon knappt kan hålla sig upprätt, tack vare sin okuvliga energi och hänförelse många gånger ensam står där och modigt kämpar och genomdriver, att de fattiga kvinnorna få några kronor mer i veckan att leva av. Hon vet vad det gäller för dem, och då måste hänsynen för egen del vika för saken.

Ja, det är också en bild av den engelska suffragetten, ett bevis på vad som kan göras med energi och hänförelse, och man må säga vad man vill om den engelska suffragetrörelsen, det ligger något stort i att våga något. De engelska suffragetterna skola en gång stå högt i historiens bok, även om nu deras samtid ej alltid förstår deras tillvägagångssätt. Säkert tvingas de därtill av omständigheternas makt.

Att de engelska suffragetterna äro en makt att räkna med redan nu, bevisas av den oerhörda rädsla som betagit alla; denna starka poliskedja i parlamentet och alla större offentliga platser, där in-

gen kvinna kommer in utan att säga sitt namn, och även i York slapp man ej in i dömen med mindre än att lämna ifrån sig sin lilla handväska.

Jag kan berätta en liten lustig episod från engelska parlamentet. Vi kommo av en händelse till London innan parlamentets högtidliga avslutning skulle äga rum, och genom vänners bemedling kommo vi att närvara därvid. Redan vid ingången mötte oss polisen. Jag kom av någon orsak något efter min man och den dam, som åtföljde oss, och då jag helt oförskräckt trädde på, hindrades jag av polisen, som sade något jag då ej förstod. Jag svarade honom att jag icke förstod honom, men då tog han mig i armen och skulle föra ut mig under människornas förvånade blickar. Jag blev själv ganska häpen, då jag ej kunde förstå vad jag förbrutit, och jag ropade ett par gånger på min man, som var ett gott stycke före mig, och då blev ju allt klart igen. Det var mitt namn han ville ha. Långt kommo vi ej då vi åter hindrades av polis. Den högtidliga ceremonien skulle börja och i en förhall kommo nu de herrar, som representerade riksdagen, och med dem presidenten och några ämbetsmän, som högtidligt tågade förbi i sina peruker och stångpiskor. Alla män fingo gå in i hallen och se på ståten, men kvinnorna måste stå utanför på vederbörligt avstånd. Då kände jag en varm förståelse för de modiga kvinnor i England, som offra sig och kämpa för en god sak, den att ej endast låta mannen ha herraväldet på jorden. Och det ser verkligen ut som om de äro på god väg att lyckas, att döma av senaste tiders händelser.

Många av de män och kvinnor, som kämpa för denna sak, dömas under den för England betecknande s. k. »Katt- och mus-lagen», d. v. s. de arresterade släppas ut efter några dagars hungerstrejk, då den liberala regeringen ej vågar riskera någons död, och så sättas de åter in när de blivit så pass återställda, att de kunna uthärda fängelsekostnaden igen. Och detta upprepas gång på gång. Nu har emellertid mrs Pankhurst efter upprepade dylika »katt- och mus-jakter» fått obehindrat resa till Frankrike, fast hon var dömd till tre års fängelse, inte för vad hon gjort, utan för vad andra gjort. Hon har, som bekant, begagnat sig av hungerstrejken; och hon var en gång så utmattad, att man måste på henne inympa blod från en annan person för att rädda henne. I början av denna månad höll hon dock tal i en stor lokal i London, som var fylld av folk till sista platsen, och hon bars i sin sjukstol med sjuksköterska vid sidan genom hela polisstyrkan oantastad. Även miss Sylvia Pankhurst, som är dömd till aderton månaders fängelse, vistas nu fri i London och talade för några söndagar sedan på Trafalgar Square och gick sedan, följd av människomassan, bärande högt sin rösträttsfana, till mr Asquiths bostad, som var omringad av en stark poliskedja.

Samma förhållande, som ovan nämnts,

NU ÄR DET MINSANN INTE SVART ATT
FÅ EN FIN OCH BRA TVÄTT SE'N VI
FATT KRONANS TVÄTTPULVER.

Partilager i Stockholm hos **Daw. Dahl**,
Trievaldsgränd 3. Allm. tel. 252 52. Riks.
29 07.

Partilager för landsorten hos **A.-B. Tekn.**
Fabr. Kronan i Karlstad. Ordertelefon 10 89.

är det med miss Kendy, som rest till Schweiz, och även f. d. parlamentsledamoten mr Lansbury, som jag i London personligen träffade hos mr Fels, den bekante georgeisten. Han var för en tid ute ur fängelset efter att i tre dagar nekat intaga någon som helst föda. Han var dömd till tre månaders fängelse efter en lagparagraf, som var 550 år gammal, därför att han i ett tal sagt, att kvinnorna i England förstå bäst själva hur de skola kämpa. Han gav intryck av att vara en nobel och fin personlighet.

Som sagt, det ser ut som om det begynte dagas kanhända även i England. Kanske inser den liberala regeringen till slut, att det är klokare att ge kvinnorna deras rättigheter än att ha alla dessa ständiga trakasserier. Nu äntligen ser det ut som om man började förstå, att kvinnorna mena allvar och att de aldrig godvilligt komma att uppge hoppet om att få sin fulla människovärdighet.

Därför, heder åt Englands kvinnor, som älska sitt land och sitt folk mer än sig själva!

Red Cottage den 28 aug. 1913.

Jenny Lindhagen.

Danska kvinnliga herrskräddarnas fackförenings 30-års verksamhet och jubileumsfesten.

De kvinnliga herrskräddarnas fackförening stiftades den 13 sept. 1883. Då samlades några kvinnor bland herrskräddarna för att diskutera om bildandet av en dylik fackförening. Under sin 30-åriga tillvaro har föreningen nödgats utkämpa mycket och icke mindre än tre större lönestrider.

År 1899 var den första strejken, som varade i 14 dagar och vars resultat blev en löneförhöjning för de lägsta grupperna i konfektionsfacket, så att alla löner jämnades. Denna priskurant var gällande i 5 år. Men under denna tid började sorgligt nog medlemsantalet minska. I början hade föreningen omkring 150 medlemmar, vilket antal växte hurtigt och var vid lönerörelsen över 1,000, men efter denna sjönk det och var i början av detta århundrade blott 300.

Nya Banken

Stockholm.
Sparkassa 4½ proc.

Då grep man ivrigt i med agitationen. Det var 18 energiska kvinnor, som utan någon ersättning åtog sig detta svåra arbete för att föra föreningen framåt. Agitationen drevs till största delen på gatorna, där man vid arbetsplatserna inväntade arbeterskorna efter slutat arbete och uppmanade dem att sluta sig till föreningen, som kämpade för deras egna intressen. Även begav man sig till arbeterskornas hem för att upplysa dem om föreningens betydelse. De offentliga möten, som tillställdes för samma ändamål hade ej så stor framgång som hem- och gatagitationen, emedan kvinnorna ej besökte möten.

År 1905 var den andra strejken, som varade i 8 dagar och varigenom man vann 8—10 proc. löneförhöjning. Och slutligen år 1910 den tredje strejken, som medförde 5—10 proc. förhöjning.

Alla dessa strejker hade ägt rum i konfektionsfacket, vilket fack är bäst organiserat och medlemmarna numera så skolade, att de ej springa ifrån organisationen mellan lönerörelserna.

Konfektionsfabrikernas antal är 27 och de sysselsätta mest hemarbeterskor.

På några ställen får arbetet inlämnas hela dagen och på andra några timmar av dagen.

Föreningen avlönar tre stycken kvinnor, som ta upp kontingenten för var vecka av dessa arbeterskor. De fördela arbetet mellan sig och passa på medlemmarna de tider arbetet avlämnas. Därvid få de uppehålla sig dels i porten, dels i traporna och passa på att kräva ut kontingenten. Detta är ett mycket bra sätt för medlemmarna, ty de behöva aldrig draga på sig någon skuld, utan betala för varje vecka sin avgift till organisationen.

Allt emellanåt tager även föreningens styrelse del i uppöbdsarbetet. Det blir för dem att särskilt taga hand om nya arbeterskor, som icke vilja ingå i föreningen.

Denna agitation tillsammans med uppöbdskvinnorna ha lämnat resultat av 100 nya medlemmar på ett kvartal. 90 proc. av alla arbeterskor tillhöra fackföreningen.

Den största delen, ja nästan alla fackligt organiserade tillhöra det socialdemokratiska partiet. Föreningens medlemsantal har nu stigit till nästan 1,300.

Av stor betydelse såsom medel för medlemmarnas sammanslutning är den väl organiserade arbetslöshetskassan. Den får hjälp av staten med 2/3 och av kommunen med 1/3. Varje medlem betalar till kassan 10 öre pr vecka och efter ett års medlemskap får medlemmen 60—75 öre pr dag.

Allt organisationsarbete såväl som strejkerna hava kvinnorna utfört självständigt, ensamma, utan någon hjälp. I strejkerna deltog blott ett ringa antal män. Men såsom självklart är hava både de kvinnliga och manliga skraddarna samma intressen och deras organisationer stå tätt vid varandra med lika stadgar och or-

Arbetarebanken

Avdelningskontoret: Kungsgatan 60.
Betalar högsta Sparkasseränta.

Arbetare! Kooperatörer!

Köp Edra **Arbetskläder** samt
Herr-, Dam- och Barnstrumpor hos
Kooperativa Syfabriken Linnéa,
Stora Vattugatan 5, 2 tr.

ganisationsformer. Den kvinnliga fackföreningen tillhör, såväl som den manliga inom facket, det danska skradderiarbetareförbundet, vilket återigen tillhör »De samvirkande Fagforbund», lika med vår landsorganisation.

Från den internationella kongressens statistik framgår, att danska kvinnliga herrskraddare äro bäst situerade vad angår lönevillkor, men ändå få de danska kvinnliga skraddarna nöja sig med mycket mindre löner än deras manliga kamrater. Enligt den sista priskuranten är en manlig skraddares minimilön 28 kr. pr vecka, den kvinnligas blott kr. 15:50 till 16:50. Arbetstiden är från kl. 8 till 6 med 2 timmar för middagsrast. För överarbete till kl. 10 på aftonen får den manliga skraddaren 50 proc. och för natt- och helgdagsarbete 100 proc., men den kvinnliga skraddaren får för överarbete endast 44 proc. Även för styckarbete är det skillnad mellan lönerna.

* * *

I anledning av att föreningen fyllde 30 år firades årsdagen, den 14 sept., med en vällyckad fest. M. P.

Kvinnan motarbetar sitt eget bästa

när hon avråder mannen att teckna försäkring å sitt eget eller bägge makarnas liv. På grund av mindre dödlighet ha kvinnor lägre premier i **DE FÖRENADE**. Premiärbefrielse vid sjukdom och olycksfall, m. fl. för-
måner.

Stockholms Folkbank

Huvudkontoret: Klarabergsgatan 23.
Kommendörsgatan 25.
Avdeln.-kontor: Barnhusgatan 16.
Fleminggatan 59 B.
Lidingö Villastad.

Depositions-Ränta } 5 proc.
Kapitalräkn.-Ränta }

Sparkasse-Ränta 4½ proc.

Kassafack från kr. 5 pr år.

Sv. Livränteförsäkringsbolaget

Framtiden

Folkpensionering.

Folkförsäkring.

Livförsäkring.

Förmånligaste försäkringsvillkor.

Soc.-dem. kvinnornas samorganisations

i Sthlm styrelse sammanträder 3:dje fredagen i varje månad kl. 7 e. m. å Bryggeriarb.-förb. exp., Barnhusgatan 14. Ordfr. och korresp. fru A. Frösell, Västmannag. 48, 4 tr. Allm. tel. 286 58. Kassörskan träffas för uppöbörd tredje fredagen kl. 7 e. m. första månaden i varje kvartal å Bryggeriarb.-förb. exp.

Sthlms Allm. kvinnoklubb (soc.-dem.) avhåller ordinarie möte 1:sta och 3:dje måndagen i varje månad kl. 8 e. m.

Obs! 1:sta måndagen i P-salen, 3:dje måndagen i D-salen, Folkets Hus. *Styrelsen.*

Kiruna soc.-dem. kvinnoklubb avhåller ordinarie möten 1:sta och 3:dje måndagen varje månad i Folkets Hus' lilla sal kl. 8,30 e. m. *Styrelsen.*

Hälsingborgs soc.-dem. kvinnoklubb avhåller möte 1:sta och 3:dje måndagen i månaden i Folkets Hus F-sal kl. 8 e. m. Sjuk-kassan har uppöbörd andra mötet i månaden. *Styrelsen.*

Gellivare soc.-dem. kvinnoklubb avhåller ordinarie möte 1:sta och 3:dje måndagen varje månad kl. 4 e. m. Lokal: Nya Folkets Hus. *Styrelsen.*